

Hjälp!
Jag gjorde illa Linn

arbetsblad

FOTO: SARA WINSNES

Om Sara

Det här arbetshäftet är skrivet av Sara Persson. Sara är grundskollärare i svenska och svenska som andraspråk och förstelärare i Västerviks kommun. Hon är också författare av såväl facklitteratur som lärarhandledningar inom området svenska som andraspråk och språkstödande undervisning. På bloggen Hjärtat hos @frksaraperson skriver hon om nyanlända elevers lärande, flerspråkighet samt läs- och skrivundervisning i åk 1–6.

HJÄLP! JAG GJORDE ILLA LINN

Till läraren

Materialet *Sluka svenska!* har skapats med syfte att träna elever i lyssnandets konst. Självklart kan man låta eleverna hänga med i texten samtidigt, och *Hjälp!*-böckerna ger då genom sina rika illustrationer mycket stöttning för förståelsen. Men jag rekommenderar att du tar chansen att utnyttja materialet för att utveckla elevernas förmåga att lyssna. Ett förslag är att eleverna lyssnar en eller flera gånger och arbetar med uppgifterna i detta häfte, och först efteråt ger du dem möjlighet att titta i och läsa den fysiska boken. Då kan ni också samtala om hur upplevelsen av berättelsen skiljer sig åt beroende på om man lyssnar eller läser och på vilket sätt elevernas inre bilder skiljer sig från illustrationerna i boken.

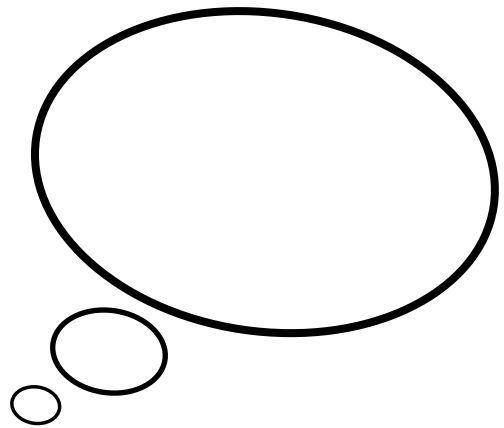
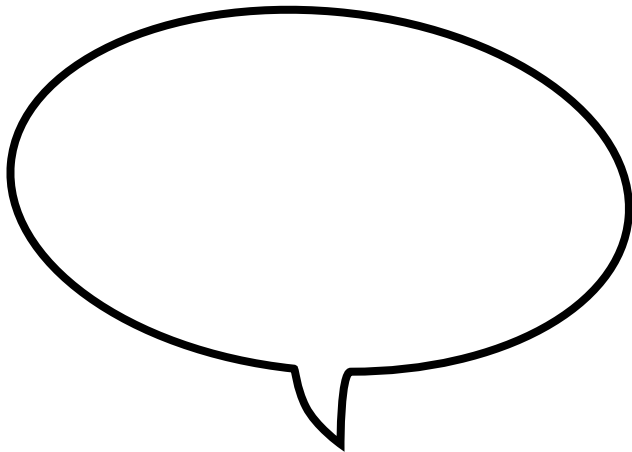
Det kan vara bra att förbereda eleverna inför lyssnandet, både för att skapa intresse och för att ge förförståelse. Vilka förberedelser du behöver ge dina elever vet du bäst. På sidan 3 i lärarhandledningen till serien *Sluka svenska!* finns en del förslag som du kanske kan ha nytta av. Under rubriken *Innan du lyssnar* i detta häfte finns det frågor att fundera över innan man börjar lyssna. Om du vill att dina elever ska fundera på frågorna och skriva enskilt, eller om ni ska samtala och skriva gemensamt i gruppen, avgör du. Hur självständigt eleverna kan jobba och vilken grad av stöttning de behöver beror på flera olika faktorer så som tidigare vana att lyssna på och reflektera över berättelser, läs- och skrivförmåga samt hur långt elevens språkutveckling i svenska kommit. Under rubriken *Medan du lyssnar* finns några olika

förslag på hur eleverna kan agera om de stöter på problem under lyssnandets gång. Samma sak gäller här; du avgör vad som passar dina elever bäst. Generellt är det dock bra att uppmärksamma, och träna eleverna på, hur de kan hantera tillfällen när de inte förstår.

Det kan vara lämpligt att gå igenom en del ord och uttryck gemensamt innan ni börjar lyssna. Visa gärna orden på storskärm medan du förklarar och låt dem finnas kvar under hela arbetet med boken. Du kan också välja att dela ut ordlistan till eleverna innan ni går igenom orden tillsammans.

Språkliga drag som kan vara extra viktiga för dig som har andraspråkselever att uppmärksamma är:

- Sammansättningar/sammansatta ord. Visa dina elever hur man kan dela upp ord och att det oftast är den sista delen som är betydelsebärande.
- Partikelverb och avledningar ser ut som små språkliga skillnader, men ger stor skillnad i betydelse.
- Idiomatiska uttryck går ofta inte att översätta ordagrant. Det är betydelsefullt för eleverna att de lär sig att identifiera sådana uttryck, så att de inte försöker översätta ord för ord.
- Homonymer har svenska språket en stor uppsättning av och det behöver eleverna bli medvetna om. På så sätt kan de reagera om de försöker översätta och översättningen blir tokig och vänja sig vid att tänka att det kan finnas ytterligare betydelser.

Ord att förklara:

Följande ordlista är omfattningsrik och urvalet har gjorts både utifrån vilka ord och begrepp som är viktiga i texten och vilka som kan bereda svårigheter för andraspråkselever. Det innebär inte att du måste gå igenom alla ord med dina elever. Det är du som bäst vet vilken stöttning dina elever behöver för största möjliga intresse och förståelse.

Ett alternativ till att bara förklara orden rakt upp och ner är att du börjar med att välja tre ord som du tror är obekanta för de allra flesta av dina elever. Skriv dessa ord stort och prydligt på tavlan. Läs orden högt och sedan läser ni dem högt tillsammans. Sedan modellerar du nästa steg genom att välja ett ord och sätta in det i en mening. Gör det några gånger med alla tre orden, innan det blir elevernas tur att sätta in orden i meningar. Visa genom några exempel att det är okej att böja orden och använda ändelser, bara det blir en användbar mening.

Det är viktigt att betona att eleverna får härma varandra och låna meningar av varandra. Alla ska kunna delta och ingen ska behöva känna att man inte kan.

Nästa steg är att använda två av orden i en och samma mening. Fortfarande modellerar du som lärare noga innan det blir elevernas tur. Denna gång kan eleverna gärna samtala med varandra två och två för att bilda meningar. Efter cirka två minuter lyssnar ni på varandras meningar i hela gruppen. Alla ska få säga och det gör ingenting om meningar liknar varandra.

Slutligen bildar ni meningar där alla tre orden ingår. Du modellerar först och sedan får eleverna återigen prata ihop sig i paren. Efter ytterligare ungefär två minuter får paren berätta om meningarna de satt ihop. Den här övningen ger alla elever talutrymme i klassrummet, hjälper alla att närma sig obekanta ord och främjar skratt och lust till språket.

Du kan avsluta övningen med att säga: "Nu har vi alla tänkt på, pratat om och använt de här orden. Nu ska vi strax lyssna till hur Jo Salmson använder orden i sin bok *Hjälp! Jag gjorde illa Linn*".

- **GJORDE ILLA** – *Jag gjorde illa Linn* betyder samma som *Jag skadade Linn* eller *Jag gjorde så att Linn fick ont*.
- **OSAMS** – När man är osams med någon är man arg på den personen. Kanske har de som är osams bråkat med varandra.
- **DÅLIGT HUMÖR** – När man är på dåligt humör känner man sig arg, sur, ledsen eller irriterad.

- **GRÄLAR** – Grälar betyder samma som skäller eller bråkar. En person som grälar är oftast arg eller irriterad.

- **MOPP** – En mopp är en slags kvast man använder för att tvätta golvet.

- **BLIR ALLDELES KNOTTRIG** – Att bli alldeles knottrig kan betyda att man känner sig jätteirriterad och störd.
- **SKJUTER STOLEN BAKÅT** – När man skjuter stolen bakåt tar man fart med fötterna och puttar till, så att stolen åker iväg.
- **NÅGOT SOM FAR IGENOM MIG** – Något som far genom mig betyder att jag får en snabb idé som jag bara gör, utan att tänka efter.”
- **LÅTIT BLI** – Om man har låtit bli någonting har man inte gjort det.
- **STEL SOM EN PINNE** – När man är stel som en pinne känns det som att man inte kan röra kroppen, man står helt stilla. Det kan kännas som att man blir stel som en pinne när man blir rädd, överraskad eller när man skäms.
- **LIRKAR UT** – Lirkar ut betyder att pilla ut något som har fastnat.
- **BANDAGE** – Bandage är ett långt och smalt tygstycke som man kan linda runt till exempel en fot eller en hand när man har skadat sig.
- **EN STOR KLUMP I MAGEN** – Att ha en stor klump i magen betyder att man känner sig mycket orolig eller rädd.
- **JAG MENADE INTE** – *Jag menade inte* betyder *Det var ett misstag* eller *Jag ville inte att det skulle bli så*.

- **OLYCKSHÄNDELSE** – En olyckshändelse är något dåligt som har hänt utan att det var planerat. Det var inte meningen.

- **PORTEN** – Porten är den dörren som leder ut från trapphuset.

- **TVÄRS ÖVER GÅRDEN** – Att gå tvärs över gården betyder att man går rakt över gården, från den ena sidan till den andra.
- **GÅNGSTIGEN** – En gångstig är en mycket liten och smal väg som man bara kan gå eller cykla på, inte åka bil.
- **KÄNNER IGEN** – När man känner igen ett ljud har man hört ett liknande ljud förut.

- **SPÖKE** – Ett spöke är en död person som visar sig. I böcker och filmer ser spöken oftast ut som en person med ett vitt lakan över sig.

- **TROR INTE PÅ SPÖKEN** – När man inte tror på spöken så tänker man att spöken inte finns på riktigt, utan bara i böcker och filmer.
- **INTE ALLDELES SÄKER** – När man är inte alldeles säker så tvekar man. Man vet inte hur det är.
- **EN PÖL AV LJUS** – En pöl av ljus betyder att det är mörkt och bara en liten fläck på marken är ljus. Det är där som lampan lyser på marken.
- **KNARRIG RÖST** – En röst som är knarrig låter gammal och kanske lite trött eller mystisk.
- **TVÄRSTANNAR** – När man tvärstannar så stannar man snabbt och plötsligt.
- **PÅ JAKT EFTER** – Någon som är på jakt efter blod och vill äta blod.
- **FÄRSKT BLOD** – Färskt blod betyder blod som precis kommit ut från kroppen. Det har inte hunnit stelna eller bli gammalt.

- **PLANTERINGEN** – En plantering är samma som en rabatt. Där har man planterat blommor eller buskar.

- **SKUGGA** – En skugga är det mörka område som man kan se bakom en sak eller person som skymmer en ljuskälla, till exempel solen eller en lampa. Man kan se en skugga till exempel på en vägg eller på marken.

- **SKELETT** – Skelett är benen inuti kroppen. Ibland menar man att ett skelett är en död person som visar sig, nästan samma som ett spöke.

- **EN TANT** – En tant är samma som en äldre kvinna.
- **BUSRINGER** – När man busringer så ringer man till någon för att skoja. Man kanske låtsas att man är någon annan och säger larviga saker i telefonen.
- **VILKEN TUR** – När man säger *Vilken tur!* menar man *Så bra det var att detta hände!* eller *Så bra att det blev så här!*
- **MED MENINGEN** – Med meningen betyder att man gjorde något med flit, man ville göra så.
- **ADVENTSLJUSEN** – Adventsljus är en särskild ljusstake med fyra ljus som man brukar tända i december för att visa att man väntar på julen.

- **INTE DAGS ÄNNU** – *Det är inte dags ännu* betyder samma som *Det är inte tid för det ännu* eller *Det är egentligen för tidigt.*
- **MYSIGT** – Det som är mysigt är trevligt, skönt och gosigt.
- **STYGN** – Att bli sydd med stygn betyder att doktorn har lagat ett sår med en slags tråd, så att det inte ska blöda mer.

Till eleven

INNAN DU LYSSNAR

Titta på bokens framsida. Fundera över:

Vad tror du att det här kan vara för slags bok?

Vilka kan de två barnen vara?

Vilka känslor ser du i deras ansikten?

Vad kan ha hänt?

MEDAN DU LYSSNAR

Om du hör något du inte riktigt förstår kan du göra på olika sätt. Du kan:

1. Lyssna klart på hela berättelsen och försöka förstå av sammanhanget.
2. Spola tillbaka ett litet stycke och lyssna igen.
3. Pausa och se efter om du kan få hjälp av orden som ni gått igenom tillsammans i klassen.
4. Pausa och fråga om någon kompis eller lärare kan förklara för dig.

EFTER ATT DU HAR LYSSNAT

Fundera

Om du skulle berätta om den här boken för en kompis som inte har läst eller hört den, vad skulle du säga då? Tänk på att inte avslöja för mycket!

Tror du att huvudpersonen är en flicka eller en pojke? Varför tror du det?

Vad tycker du att huvudpersonen skulle kunna heta?

Vad kan det bero på att Jo Salmson inte berättar om huvudpersonen är en flicka eller pojke?

Platser

På vilka platser utspelar sig berättelsen?

Markera med siffror i vilken ordning huvudpersonen är på de olika platserna.

___ Utanför porten

1 Hemma hos huvudpersonen

___ På väg hem från Linn

___ På väg hem till Linn

___ Hemma hos Linn

___ I skolan

Personer

Vad gör olika personer i berättelsen? Dra sträck mellan personen och vad hon gör.

Fröken

Ligger i planteringen

Mamma

Ringer till 112

Linn

Arbetar extra

Linns mamma

Vill leka med sitt monster

Tanten

Grälar

Huvudpersonen

Bär Linn nedför trappan

Händelser

I vilken ordning sker olika händelser i berättelsen?

Markera med siffror i vilken ordning saker händer.

___ Huvudpersonen går själv tvärs över gården.

___ Linn kommer med glass.

1 Linn backar in i huvudpersonen.

___ Tanten säger att hon nog har brutit armen.

___ Linns mamma hämtar bandage.

___ Huvudpersonen ringer 112.

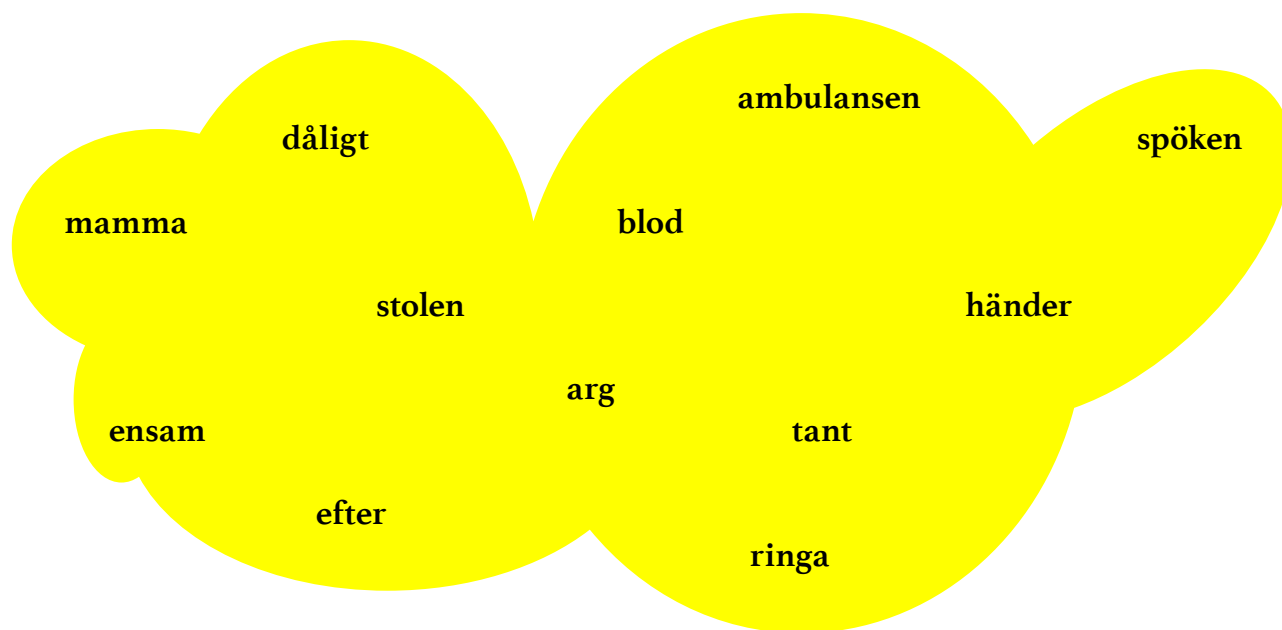
___ Huvudpersonen skjuter stolen bakåt.

___ Linns mamma kommer springande.

___ Ambulansen kommer och hämtar tanten.

___ Tallriken går i två delar.

Lucktext

Fyll i orden som saknas:

1. Redan när jag vaknar är jag på _____ humör.
2. Ändå måste jag följa med henne hem _____ skolan.
3. Linn vill inte att jag ska vara _____ längre.
4. Jag skjuter _____ bakåt.
5. Det rinner _____ från tårna.
6. Linns _____ tror att det var en olyckshändelse.
7. Jag har aldrig gått hem _____ i mörker förut.
8. Det kan ju finnas _____ fast man inte tror på dem.
9. Det är en _____ som ligger där.
10. Jag vet att man ska _____ om det händer en olycka.
11. Precis när _____ kör upp mot huset kommer mamma.
12. Medan mamma värmer maten tvättar jag mina _____ och byter tröja.

Känslor

I den här boken förekommer många uttryck som handlar om olika känslor. Dra streck mellan uttryck och känsla.

Dåligt humör

Betyder samma som skäller eller bråkar. En person som gör det är oftast arg eller irriterad.

Grälar

Blir alldeles knottrig

Något som är trevligt, skönt och gosigt.

Stel som en pinne

När man känner man sig arg, sur, ledsen eller irriterad.

En stor klump i magen

När det känns som att man inte kan röra kroppen, man står helt stilla. Det kan kännas så när man blir rädd, överraskad eller när man skäms.

Vilken tur

Kan betyda att man känner sig jätteirriterad och störd.

Mysigt

Betyder samma som Så bra det var att detta hände! eller Så bra att det blev så här!

Betyder att man känner sig mycket orolig eller rädd.

Rita och berätta om något tillfälle när du har känt på något av de här sätten.
Vad gjorde du då? Vad hade hänt?

Sant eller Falskt

Klipp ut meningarna nedan och sortera dem under rubrikerna Sant och Falskt. När du är klar kan du jämföra med en kompis. Berätta för varandra hur ni har tänkt och byt plats på meningar om ni vill.

Huvudpersonen är glad när hen vaknar på morgonen.

Barnen får köttbullar till mat i skolan.

Huvudpersonen måste dammsuga golvet i matsalen.

Mamma är lärare för några personer som vill flytta till Spanien.

Linn vill spela på sin dator.

Linn bjuder på godis.

Huvudpersonen skjuter stolen bakåt med meningen.

Linns mamma blir arg.

Huvudpersonen är rädd för att gå hem själv.

Huvudpersonen tror på spöken.

Mamma svarar inte i telefonen.

Huvudpersonen har Linns blod på tröjan.

Tanten halkade i leran.

Polisen kommer och hämtar tanten.

Berättelsen slutar lyckligt.

Skriv egna meningar

Skriv egna meningar med några ord från ordlistan. Ibland kan du behöva böja orden för att det ska bli bra meningar. Rita gärna till meningarna. Kan du sätta ihop meningarna till en egen berättelse? Läs upp vad du har skrivit för en kompis.

SANT

FALSKT